

Bojane Lipej) in metodam kartiranja habitatnih tipov (Mitje Kaligariča in Branke Trčak) sledi predstavitev flore in vegetacije (M. Kaligarič), posebej sta izpostavljeni dve vrsti, stenoendemična Tommasinijeva popkoresa in raznolistna mačina, prva ogrožena zaradi človekovih aktivnostih v stenah, druga predvsem zaradi hitrega zaraščanja travnišč (M. Kaligarič in Boštjan Surina). Od živali, ki najdejo zavetje v bogastvu rastlinskega sveta, sta Andrej Gogala in Dušan Devetak predstavila stenice in mrežekrilce, Franc Rebeušek metulje, Boris Kryštufek sesalce, Lovrenc Lipej, Andrej Sovinc in Bojana Lipej pa so obdelali ptice, še posebej ujede in sove. Poleg suhih kraških travnišč in skalnatih ostenij, ki jim je namenjen največji del pozornosti, se bralec lahko zadrži še pri kalih in vlogi, ki jo imajo ti vodni objekti za ohranjanje ogroženih vrst, predvsem dvoživk. Pomen kalov v nekdanjem življenju domačinov je orisala Zvona Ciglič, med dvoživkami, ki naseljujejo kale, edine stoječe površinske vode na Krasu, pa se je sprehodila Katja Pobjoljšaj. Rezultat preučevanja rastlinstva in živalstva je – skladno s španskimi izkušnjami – na koncu zbornika predstavljeni predlog za mikroz rezervate na Kraškem robu. Od tridesetih predlaganih je največ – skoraj polovica – suhih travnišč, drugo so kali ter stenska in gozdna okolja.

Označeni mikroz rezervati so v času projekta zaživel tudi na ozemlju Kraškega roba, na potezi pa je država, da prizadevanja po tovrstni zaščiti razširi tudi na druga občutljiva in vrstno bogata območja ter postavi pravne okvire, sicer se dobra praksa z druge strani Sredozemlja ne bo uspešno zasidrala na naših tleh. V prazno bodo izzvenele besede valencijskih strokovnjakov, ki sta sodelovala v projektu, da Sredozemlje ni zgolj morje, marveč vodna pot, po kateri se poleg kultur pretakajo tudi znanja in izkušnje, nenazadnje tudi take, ki so povezane z varstvom narave in upravljanjem okolij.

Igor Maher

Davorin Tome, Andrej Sovinc & Peter Trontelj:
PTICE LJUBLJANSKEGA BARJA
DOPPS, Ljubljana, 2005

Knjiga Ptice Ljubljanskega barja je prišla na mojo knjižno polico ravno v pravem času. Čeprav sem tako ali drugače s pticami povezan že petinštirideset let, je naše največje barje zame skoraj čista neznanka. A ko sem v začetku tega leta sklenil, da pod drobnogled vzamem nekatere izmed ptic, ki gnezdijo v tem predelu Slovenije, sem ugotovil, da je ta knjiga nepogrešljiv spremljevalec prav takšnih, ki se sami prvič odpravljamo odkrivati skrivnosti Ljubljanskega barja.

Pa pogledjmo, kaj nam knjiga, ki je izšla leta 2005 v založbi Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenija, ponuja na svojih 418 straneh. Pričakovanja so upravičeno visoka, že ko pregledamo avtorje – tri priznana imena slovenske ornitologije: Davorin Tome, Andrej Sovinc in Peter Trontelj. Pri tako obsežnem delu sodelavcev na terenu ni nikoli preveč, in tokrat je avtorjem priskočilo na pomoč 38 popisovalcev ptic, 31 pa je bilo zunanjih sodelavcev Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ki so prispevali podatke o ujetih oz. obročkanih pticah.

Kartiranje ptic je bila osnova za doseganje dveh ciljev: naravoslovnega in naravovarstvenega. Pri prvem gre za dokumentiranje stanja ptic, in sicer števila posameznih vrst, kdaj in kje se zadržujejo, kdaj in kje gnezdijo in podobno. Še pomembneje se mi zdi sledenje naravovarstvenemu cilju, kjer gre predvsem za ugotavljanje, ali so območja na Barju pomembna za ohranitev posameznih vrst v nacionalnem in mednarodnem merilu. Ta za ogrožene ptice zelo pomembna območja so avtorji iskali in določili z metodo kopičenja števila osebkov nacionalno pomembnih vrst v posameznih kvadrantih. Po analiziranju gostote izbranih ptic na posameznih površinah so avtorji določili vzhodno, zahodno in severno pomembno območje. Skupno so na Barju določili 42 odstotkov celotne površine, ki imajo za tam

gnezdeče ptice velik pomen. Ločeno so obravnavane ogrožene ptice, ki gnezdijo v odprtih biotopih (prepelica, kosec, priba, veliki škurh, poljski škrjanec, drevesna cipa, repaljščica, močvirna trstnica, siva penica) in v grmovno-gozdnih sestojih (sloka, rečni cvrčalec, kobiličar, pisana penica). Osnova za določitev pomembnosti je bilo število parov v kvadratu 1 x 1 km. Lahko bi rekli, da so bili naravovarstveni cilji in prizadevanja uspešni, saj so bili zaključki temelj za uvrstitev območja v mrežo Natura 2000 – ključni steber varstva narave v Evropski uniji. Delo 41 ornitologov in drugih sodelavcev, ki so skupaj opravili 1593 ur opazovanj in zbiranja podatkov na terenu, se je tako obrestovalo že na samem začetku.

Prva tri poglavja izmed štirinajstih nas na kratko seznanjajo s pticami Barja, z zgodovino raziskovanja, geografijo, podnebjem in življenjskimi prostori tega predela. Naslednja poglavja pred osrednjim delom so namenjena predstavitvi metod zbiranja podatkov za ptice pomembnih območij. Manj izkušenim pride prav poglavje "Kako brati knjigo". To poglavje skupaj z metodologijo dela je prevedeno tudi v angleščino.

Delo obravnava 258 vrst ptic, ki jih natančno prostorsko in časovno opredeljuje. Te so v glavnem delu nazorno predstavljene s tekstualnim delom, fenogramom opazovanj, gnezdilke s karto razširjenosti ter s tabelo statistike zbiranja podatkov. Bralec v tekstualnem delu najprej izve, kakšen status sploh ima obravnavana ptica. Najpomembnejša je seveda ločnica med gnezdilkami (nedvomna ali potrjena, verjetna, možna) in tistimi, ki so se tam le zadrževale ali območje raziskave preletele. Kjer je bilo število podatkov za neko vrsto dovolj veliko, so avtorji le te prikazali statistično obdelane v tabelah in diagramih, tako da bralec dobi natančno predstavbo o

raziskanih spremenljivkah. Branje tega dela je kot pojedina iz polne skleda – vsakdo si vzame toliko, kolikor potrebuje. Mislim pa, da prav nihče, ki bo kdaj kasneje delal primerjave v zvezi s statusom, fenologijo ali dinamiko populacije posamezne vrste, ne bo imel težav, saj so vsi potrebni podatki prikazani nadvse nazorno.

Problem pa je, kadar hočemo neko vrsto poiskati na terenu. V knjigi je v kodirani mreži v rastru 1 x 1 km za gnezdeče vrste na simboličnem zemljevidu prikazano, v katerem kvadratu neka vrsta ptice gnezdijo. Tudi največje število najdenih gnezdečih parov v kvadratu je ponazorjeno z velikostjo kroga. Pogrešil pa sem natančen zemljevid z vsemi topografskimi podrobnostmi. Še najboljše bi bilo, če bi bil odtisnjen na zadnjo stran in hrbtišče knjige, kjer bi ga našli zelo hitro. Nič ne bi bilo narobe, če bi bil celo na formatu A2 in nato zložen ob notranjem delu platnice. Na njem naj bi bile vrstice in kolone označene enako kot na manjših "zemljevidih" posameznih vrst, in tako bi bilo iskanje gnezdečih vrst – delo na terenu zelo olajšano. Zemljevid je sicer izšel skupaj s seznamom napak, ni pa razdeljen v kolone in stolpce – nima mreže. Ker je tudi premajhen, bo najboljše, če si ga izdelate sami, posebno če načrtujete obsežnejše delo na terenu.

Monografija Ptice Ljubljanskega barja je zgodovinski presek avifaune ob koncu 20. stoletja, visoke strokovne in kulturne vrednosti, po kateri bodo lahko segali sedanji rodovi in zanamci, ki bodo ta predel hoteli natančno spoznati in raziskati ali samo poiskati enkratne lepote in uživati v njih.

Boris Kozinc